

САНАА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБУУ
ХААЫАТА

ХААЫАТ
1991 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КУВУТТЭН ТАХСАР

№ 58 (8166). ☆ 1996 жыл нам кытын 22 күнэ. Чэппэр. ☆ Сыаната—1084 солкуобай.

БҮГҮН—
СААСКЫ
НЬУКУОЛУН,
сайынгы күннэр
сабаланыылары

КЫСТЫК: КЭМЧИЛЭЭНИН КЫТААНАХ РЕЖИМИГЭР КИИРИЭХХЭ

Төһө да чычарбас үтээх олордорбут, кыстыгы, оттук сезонун туоруур инниттэн кэлэр федеральный үбү олордутун кэриэте бу сымалга туттан, кининин күөххэ этэмгэ үтэничтэбит курдук. Кыстык, кырдык, кытаанахтык эжажениылар. Ама да аспытын күнү санаа тахха, бүтүн республика хайа да дыллаабыр бу ааһан эрэр оттук сезонун инчэбэй тирбээ быстыбатынан эрэ туораата. Тонгуу-хатыы хаһа да үгүстүк тахсыбытын истек-билэн нэлэбит. Ыалларбыт Ууе-Алдан, Тоатта улуус тара, кини куорашыт Дьонуускай төһөлөөх тонгуулар-хаттылар...

Улууспутугар да кутталлаах быһым-майгы биллэриллэ сылдьыбыта баар суох. Чөх, уматык тиллэнтэ, электроэнергияны быстыыта кутталга утуктамы сырытта. Дьэ, ол да иһин, кэлэр сыл кыстыга быһыл нам ыһытар улуус дьаһалтатын баһылыга А. А. Шадриг ыһыһыт кини ыһырысыйах сүбэ мунуһаар анаан-миннэн туруорулуна. Кэпсэтин, сүбэ-саргы сытыгытык барда. Болтуруу улуустаагы производственной-технической комплекция управлениетын (УПТК) начальнига Б. В. Пудов ту-гүрдү.

—Урут бары сүөһү кыстыга диниттэн үлэлээн кэлэбит буоллахпытна, кэлэн котельнай хаһаайыска кыстыга кэпсэтиллэр буолла. Балаһыанна сыллата ыраан иһэр, — динитэн садалаага начальниги.

Итинник салгыт кини бу ааһан эрэр кыстык тэрэһиннэрин ырытта, кэлэр сезонга балаһыаннига уонна бу үлэлээн кэлэбит управление структуратыгар тохтоото. Балар бары быһаарымыа эрэйэллэр. Болтуруус да оннук туруорулуна. 1993 сылтан үлэлэир бу управление бастаангы тэрэһинитин, ол эбэтэр, совхозтар курдук бедот көмөлөөх хаһаайыстыбалар баалларынаабыр көмө буолбатабын чопчулаан санатта. Бааһынайынан бытарыһып үчүгэиннэн сабыдыллаабатыа. Кыстык өссө уустук буолуоһун бу управление кининэн үлэлэһинэ уонна кининиэртэ олох-дьаһах сулуусалара бааллары төлөөх адалыта ахтыһына.

Уоскэбэит уустук балаһыанньаттан тонна опытан снэттэрэн, кэлэр кыстыкка ордук тугу учуоттуохха динитэ санааларыа үлэлэһинэ. Бастатан, уматыкка ааһан-суоттаан үлэлэһин сабаланыыт курдук эрэрэн, ыһаатарбатах. Оттон уматык кээмэйэ кыччаан иһэр: быһыл чөх 30 тнн, тоһонаан быһылдыбытын 28 тоннаан кыстыгы уураатыбыт, уматыкка-оһууохха сөптөөх ыуорма эмэ ыһыллыбатах. 1992 сылтан табаарынай кредит, 1995 сылга федеральной уонна табаарынай кредит туһаналлыбыт буоллаһына. 1996 сыллаагыга туох да суох буолбут. Уустук балаһыанньа ордук уматыкка-оһууохха тахсыбыт. Кэпсэтиннэн мунгүрданан эрэ 3 млрд. 200 мөл. солк. истээх кыстыгы туораабыһыт. Чөххө иэс суох, өссө Харбалаахтан ылардаах хаалбыһыт. Кыстыкка бөлөмгө 1 млрд. 100 мөл.

солк, туһаныллыбыт. Кэлэн 4 сылыа ээр буоллаха, котеллар 30 бырыһыаннара сангардан уларытыллыбыт, 20 км турба теплотрассаларга холбоһмут, эмэ 45 км курдуктаах кабельнай боро-дуукеуһа ыһыллыбыт, 777 устуука радиатор атыылаһыллан адалытыбыт. Итинник котельнайдары сангардан биэрин, трассалары өрөмүөннээһин кэлэр кыстыкка быһаарыһанар. Сазмай кыбыттарбытара тнэйэр-таһар нүүс техникка, улахан ыһамталаах автомашиналар, трактордар слус эргэрбиттэрэ буолбут. Балары арыый чэпчэкитик адалан атыылыыр «Агроснаб» АО нонго эрэ булуһуохха сөбө санатыһына. Бу ааһан эрэр кыстыкка эмэ бу общество хааччылан араас оборудованиелар, саппаас чаастар булуһуллуттар.

Дьэ итинник булбуту-талбыты сым-сым курдук тутар, уматыгы кэмчилээн туттар суох. Арай Ала-бар эрэ нэһилиэгэр 1 литр солирһаага дээрэ ааһан-суоттаан үлэлэһин барар дини холобурданыа. Мантан тахсар суол биһир—экономикка отдела туох баар ороскуоттарык нэһилиэгэрэһин аахтаран-суоттаан уонна ону көмүскэттэрэн эрэ барап управлениига (УПТК-га) тнйэрэрэн олохтуохха сөп дини этиниһэрдэ. Бу өттүнэн уруккулун үлэлээн кэлэбит уурайыахтаах.

Иһиксэ этин. Ол эбэтэр, Харбалаах чогууна хааччыһыта ырыһыр турунтаах. Ону билэн, кэлэр сыл чоһун саппааһын чуолкайдыыр наада. Быһыл кыһын уматык хантан ыһыллар схемата баалаага биллибит. Алдантан тиллибит. Хайдах дьаһанабыт? Бу схеманы оннунан хаалларар сөп курдук өбүт. Учуһунэн, оттугу туруктаахтык бары өттүнөн хааччыларга «Иһин эһэр» экономическай сайдыы зонатынан кининиэртэ санаа иһэрдэ. Уматыкка, тнэйэр-таһар үлэлэрига бу ордук буолуо дини. Төрдүһүнэн, производственной-технической комплекция управлениетын, кини үлэлэһэр нэһилиэгэрдээги олох-дьаһах сулуусаларын структуратыгар, чуоллаан, эбии штаттары көрүүтэ мөһүөр буола сырытта. Бу шиннэ арай иһиксэ улуустар онниттарын билсэһин көрдөрүһүн. УПТК-ны хоорасчекаа юллэригэ ыһаллыбат. Бэйэһэ да оннукка эксперимент курдук киһирэн боруобалаабыттар эрэрэн, түмүгэ эмэ ити курдук—кыаллыбат дини буолла. Онон управление бюджеттан үбүлээн үлэлиһэр сөп (биллэһитин курдук), ол тыһан барап, иһигэр уларыһым барара сөп динитэ үтүстэр тохтоотулар.

—Нэһилиэгэрдээги олох-дьаһах сулуусалара, совхозтар ыһаллыахтарыттан ыла мөлтөөтүбүт,— динитэн садалаата этинити бу сулууска Хатылы нэһилиэгиниэри начальнига П. В. Пудов.—1992 сылтан үлэлэһиттэн ыла, араастаан уларыта сатаан, эмэ да «Комэнергос», ээиэ да «Агроснаб» биэра сатаабытара табыллыбатаа. Ол тэрл тэлэрибит наценкалара улахан этэ, син-бир ыла эрэ одороолоро. Оттон управление кэм иһиннэн, саппааһан көрөн-истэн, хааччылан кэллэ. Үлэлэһтин. Ол эрэрэн бүтүн да нэһилиэгэр эрэ 3

штаты сарбылар, кинилэр кайдах эрэ кыпчылар туһунан кэлтэй кэпсэтин сонноһор. Оттон мас нэр-дидлиһэн, гараж көрүдүөн, котельнай үлэлэһэн наада. Ону барытын манна сага иһитибит, билбит курдук соһууу буолар. Начальниктар сантехники, сварщики, ночетардары бэйэбит булан баһаалытаага үлэлэтэбит. Манныккарга штат көрүлүбөт, бэйэбит моонньубутугар ыһанна. Оттон кинилэрэ суох кыстык быһаарыллыбатын билэбит. Иһиннэтин кинилэри хайдах хаһаастыыр, иһага быһылыһан тутар болтурууһун көрүөххэ. Уоскайынан, манник наадалаах штаттары сарбылар туһунан кэпсэтинни тохтоуохха сөп буолла.

Итинник «Биллэи 5 иһинан тутта сымдыабыт, хайдах төһөлөрбүт биллибит», эбэтэр «УПТК-а баар сөп, нэһилиэг кайдах да кыайбат, туох баар ресурсабыт тутта», «Оттугу, сымлааһы биэриниэ үлэстилин уларытан, уруккулун буолбакка, ааһан-суоттаан, цинилизованнай хааччыһыга киһирэр нэм кэллэ» дини чоһу этинилэр оһоһулуһулар. Оттон Болугур нэһилиэгин баһылыга Н. Г. Мчхайлов чэпчэки соһус транспортнай суоллаах—Амга өрүстээх буолан барап, ону туһанар сөбүн, онуохха эппиэтиһир нефтебаза баарын эттэ. Амга улууһа уунаа Дьабырыкыттан тнэйэрэн санатта уонна Харбалаах чоһор эрэнэр кыаллыбатын адыһа.

Мунуһаа саалаһын ыһыһыт улуус баһылыга А. А. Шадриг кыстык болтурууһа, кэлэр сылыа тэрэһиниэ Правительствоса тура сымдыабытын, саалаһыанна уустунтардааһын уонна түмүгэр өссө да чуолкай-даһматара, ол төһө үп-харчы бөриллэрэ биллибиксэ туһарыттан буолбут, иһитиннэрдэ. Арай Уп министерствотын иһинэн ыһаллаах быһыыга-майгыга фонд тэрлэллэхтээгин эттэ. Бэйэһэ кэллэххэ, РФ сокуонунан, оһоһулар хааччылар өтөлөргө, ити оттукка, сымлааһы биэриниэ тэрлэлэри сөргө баһылнай хайдайыстыбалар, нэһилиэгиниэ ээиэ төһөлөхтөөхтэр, ол эбэтэр, ороскуоттар 15 бырыһыанын курдукун дини буолла. Дьонуускай манныкка киһирбит. УПТК хаһык да норматива суох кэлтэй үлэлэһин, көрдөөбүнэ биэра эрэ одороһун, хонтуруол суоһун киһитиннэлэтэ. Холобур, Хахыаах учаастак быһыһынаан сн уоттанан, иһитиллэн олоһор эрэрэн, ким да тугу да төлөһөт. Эмэ Болугур нэһилиэгин оһуолата, баһыһата, Мугудай нэһилиэгин хонтуруота, Сылан баһыһата 1 ндэхадорийга таһаардааха ороскуоттара таһычы улахан. Хонтоһо 1,5 млрд. солк. курдук кыстыкка ороскуоттуур буоллаһына, кинини кытта Килэһини курдук дьобус нэһилиэг ороскуота тэһтэ көрүлэр.

Онон, түмүккэ, ылар эрэ өттүн толкуйдаабакка, кытаанах нормативка киһирэргэ, оттон олох-дьаһах сулуусалара кининитин хаһаайыстыбаныа аһсааннан үлэлэригэ киһирэхтөөхтэрэ, үлэ, тэрэһин ол хайыһанан барыахтаага сорук быһыһыһан туурда.

С. СМЕРНИКОВА.

МУГУДАЙТАН СОНУННАР

Бу күннэргэ Мугудайга «Букубаар, быраһаай» дини быраһыһынык буолан ааста. Сымлааһыт киниһэр дьол бөбө мустубут. Е. К. Карлова салаһааччылаах 1 кылаас оһолоро бөртөөхэй концерты көрдөрдүлэр. Оһолор биһиртэн-биһир чадыһай талаһыахтар эбит. Көрүдүөргэ кинилэр оһурубут оһоһуһтарын быһыһаһытаага тэрдыһыбыт. Кыһаас бастык уруһуйдута Шура Неустроева уруһуйдарын геройдара субу кумааһыттан таһаан кэллэх курдуктар.

х х х

Соторутаагыта олохтоох ылодистка, улуустаагы «Сага олох» хаһыат общественнай корреспонденца, «Көлүкөчөөн» народнай ансамбль бастагы салаһааччыта Т. Е. Захарова айтар кнэһитигар ырыалара ылданналар, иһитиниһирэх сымлар этиниһиклэр. Таһаана Егоровна дойдутун историятын үерэтэр, ха-

һыкка бачээттээр. Киниэхэ сымлаһыһаах «Динитлээх хонун» дини ааттаах оонһуу ыһыллыһа.

Светлана ЛАВРЕНТЬЕВА.

ҮЛЭТЭ СЫНАЛАММАТ

Улууска биһир баар-суох бастык мунуһант, республика биллэр баянныа, оһолору эстетическай киниһэ сүүрбөгчэ сым үлэлээн кэлэбит Р. Р. Саһын туһунан-кыһаастык сурыйаһын. Роман Ромно-вчт бэйэтин улууһун таһаһан Амгада, Манга-Хангеласка үлэлэтэбитэ. Республиккада уонна биһити улууспутугар кининин биллэн эрэр Чурапчы орто оһуолатын «Күөрөгэй» оһо ырыа ансамбльтин тэрйидэ. Ол эрэрэн Р. Р. Саһын сыраллаах үлэтэ биһиги улууспутугар хаһан да сымлаһаһымата, хаачык да һаһаа тиксэбэтэ. Оннооһор кини салаһар

ансамбльтар сөһтөөх материалнай көмө, эппиэтиһир инструменти, аппараттара суох. Бу туһунаа улуус дьаһалтата кыһаллан көрбөт, спонсор да көс-түбөт. Маннык үчүгэй специалиһа сымлаһыһыр сөһтөөх этэ.

Екатерина КАРПОВА.

ПРИЗЫВНИКТАР КЭККЭЛЭРЭ АҢЫНЫР

МИРНЭН. Куорат военкомата иһитиннэрэрэһин, улуус хас бөһис эдэр кнэһитэ 1997 с. савска ыһырыһа эппиэтиннээ суох сымлаһыһаста. Кинилэртэ 43-тэрэ аахсыллар биригиннэлээх, 63 кнэһи көрдө бүлгэ сымдыар. Призывной пуунга кэлэбит 400 уолтан байыһаннай форманы 123 эрэ эдэр кнэһи кэттэ, оһолтон да 68 эрэ муус дөрүобай. Ааспыт саас армияда 172 кнэһи барбыта.

СНА.

3

терак утравлендешыгар. «Чусранчык» урйыжжы
дегидыгар, турс сыларта билэртэ улаанбет кыла

«Нурбанчан» сир, додрындоод, нундранданыг сэтг

Нилзавхсан дээрхэтганаар, үчүсгэйдик зууруудаар.

ДОКЛАДЫ РАЙОННОГО КОММУНИКАЦИОННО-ТЕЛЕГРАФИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ
СНД

